

Тарасюк А. В.,
к.е.н., доц., доцент кафедри економіки і підприємництва, Херсонський національний технічний
університет, м. Херсон

Шарап А. О.,
магістр, Херсонський національний технічний університет, м. Херсон

ДОСЛІДЖЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Анотація. У статті розглянуто туристичний потенціал України, зокрема проаналізовано стан туристичної галузі в Україні, де визначена частка прямих надходжень від туристичної сфери до ВВП України. Розглянуто динаміку туристичних потоків України, визначено мету приїзду іноземних громадян в Україну. Досліджено конкурентоспроможність туристичної галузі в Україні методом оцінки конкурентоспроможності країни на базі індексу конкурентоспроможності у сфері подорожей та туризму (ІКПТ). Проаналізовано динаміку змін та особливості підіндексів туристичної конкурентоспроможності України. Розглянуто рейтинг капіталовкладення державних коштів у туристичну галузь України. Визначено конкурентні переваги, які повинні бути взяті за основу формування конкурентоспроможності України в туристичній галузі. Запропоновано заходи для підвищення конкурентоспроможності туристичної галузі України.

Ключові слова: туристична галузь, туристичні потоки, конкурентоспроможність, індекс конкурентоспроможності у сфері подорожей та туризму.

Tarasyuk A. V.,
Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics and Entrepreneurship, Kherson National Technical University, Kherson

Sharap A. O.,
Master's degree student, Kherson National Technical University, Kherson

THE STUDY OF THE COMPETITIVENESS OF TOURISM INDUSTRY OF UKRAINE

Abstract. The article considers the tourism potential of Ukraine, in particular the tourism industry in Ukraine is analyzed and the share of direct revenues from tourism sector in Ukraine's GDP is determined. The dynamics of tourist flows in Ukraine is considered, and the purposes of foreign citizens arrivals to Ukraine are defined. The competitiveness of the tourism industry in Ukraine by assessing the competitiveness of the country on the basis of Travel & Tourism Competitiveness Index (TTCI) is studied. Analysed the dynamics of changes and the features of subindices of tourism competitiveness of Ukraine. The rating of public funds investment in the tourism industry of Ukraine is studied. The competitive advantages that should be taken as a basis of formation of Ukraine's competitiveness in the tourism sector are determined. The measures to improve the competitiveness of the tourism industry of Ukraine are proposed.

Keywords: tourism industry, tourist flows, competitiveness, Travel & Tourism Competitiveness Index.

Постановка проблеми. Сьогодні туризм очолює список найважливіших соціально-економічних галузей світової економіки. Він стає стилем життя мільйонів людей на нашій планеті. Вплив туризму на розвиток політичних, соціальних, культурних зв'язків і міжособистісних відносин у міжнародному масштабі став важливим фактом, що зумовив актуальність досліджень конкурентоспроможності туристичної галузі України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у вирішення проблем забезпечення конкурентоспроможності туризму здійснили вітчизняні та зарубіжні науковці А. Александрова, М. Біржаков, М. Жукова, В. Квартальнов, Т. Ткаченко, С. Писаренко, С. Соколенко, Н. Тарнавська, А. Філіпенко, Я. Жаліло. Дослідженню та оцінці конкурентоспроможності туристичної сфери присвячені праці таких вчених, як М. Біль, М. Бойко, В. Гавран, А. Гранберг, О. Гринькевич, В. Безугла, Л. Черчик [1-4, 6].

Постановка завдання. У процесі виконання дослідження поставлено завдання проаналізувати стан туристичної галузі в Україні; дослідити конкурентоспроможність туристичної галузі України; визначити заходи для підвищення конкурентоспроможності туристичної галузі України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні туризм виступає важливою частиною світової економіки. За даними Міжнародної туристичної організації частка туризму в світовому ВВП становить близько 9 % та близько 30 % в світовому експорті послуг та 6% від обсягів світової торгівлі. В галузі туризму працює більш ніж 235 млн. осіб, або кожний 12 працівник [10].

Туристичний потенціал України на сьогодні розкрито не повною мірою, про що свідчить 1,9-2,3 % частки туристичної галузі в структурі ВВП країни (рис. 1).

всіма категоріями. Зниження кількості туристів відбулося внаслідок світової фінансової кризи, яка значно вплинула на динаміку в'їзних потоків. Однак у 2014 році знову відбувся спад туристичних потоків у порівнянні з 2013 роком. Це зменшення кількості обслугованих туристів можна пояснити підвищенням валютних курсів (євро та долар), що призвело до підвищення вартості путівок у гривні; нестабільною ситуацією на сході України.

На рисунку 3 відображено, до яких країн виїжджають громадяни України у 2014-2015 роках.

Так, країнами, до яких виїжджає найбільша кількість громадян України за метою поїздки організаційний туризм, у 2015 році є Туреччина, Єгипет, Білорусь, Греція та Росія.

Причини приїзду іноземних громадян в Україну наведені на рис.4.

Проаналізувавши причини приїзду в Україну іноземних громадян за 2015 рік, бачимо, що біль-

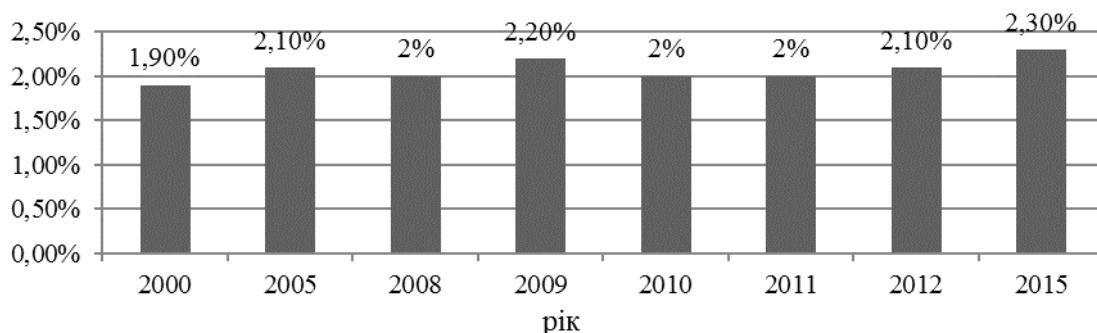

Рис. 1. Частка прямих надходжень від туристичної сфери до ВВП України у період 2000-2015 років

Аналіз туристичних потоків в Україні показує динамічний розвиток в'їзного туризму протягом останніх 10 років, відносно стабільний розвиток виїзного туризму та стабільну динаміку внутрішніх потоків [5].

В Україні впродовж 2000-2008 рр. спостерігалось збільшення кількості всіх категорій туристів. У 2009 р. відбулося зменшення кількості туристів за

шість іноземців відвідують Україну з особистих причин. Проте потрібно врахувати, що частина з них приїжджає з метою туризму, та, оскільки він неорганізований та незареєстрований, то його не зараховують до категорії туризму.

Для оцінки конкурентоспроможності туристичної галузі в Україні найдоцільніше застосувати методику оцінки конкурентоспроможності країни на

Рис. 2. Динаміка туристичних потоків в Україні за 2004-2015 роки

базі індексу конкурентоспроможності у сфері подорожей та туризму (ІКПТ), який розроблений експертами Всесвітнього економічного форуму. ІКПТ складається з трьох субіндексів: А - законодавче регулювання у сфері подорожей та туризму; Б - бізнес-середовище та інфраструктура у сфері подорожей та туризму; В - людські, культурні та природні ресурси кожної країни у сфері подорожей та туризму. Вони містять 14 груп підіндексів, які об'єднують 75 факторів (рис. 5).

На жаль, у 2015 році Україна була відсутня у даному рейтингу. Але загалом за даним індексом у 2013 р. Україна отримала оцінку в 3,98 бали з семи можливих і посіла 76 місце (найвище місце, яке займала Україна за період розрахунку індексу) серед 140 країн світу [7-9].

для зростання конкурентоспроможності туристичного сектору в економіці України вважалися низький захист прав власності й негативний вплив регуляторного середовища на приплив прямих іноземних інвестицій, які, у свою чергу, обмежили кількість іноземних компаній на вітчизняному ринку. Отже, індекс конкурентоспроможності подорожей і туризму свідчить про недостатній рівень використання туристичного потенціалу в Україні.

За даними Всесвітньої туристичної організації, щороку в світі здійснюється близько 1 млрд. подорожей, понад 52 відсотки з яких у межах країн Європи. Україна посідає одне з провідних місць в Європі за рівнем забезпеченості цінними природними та культурними ресурсами.

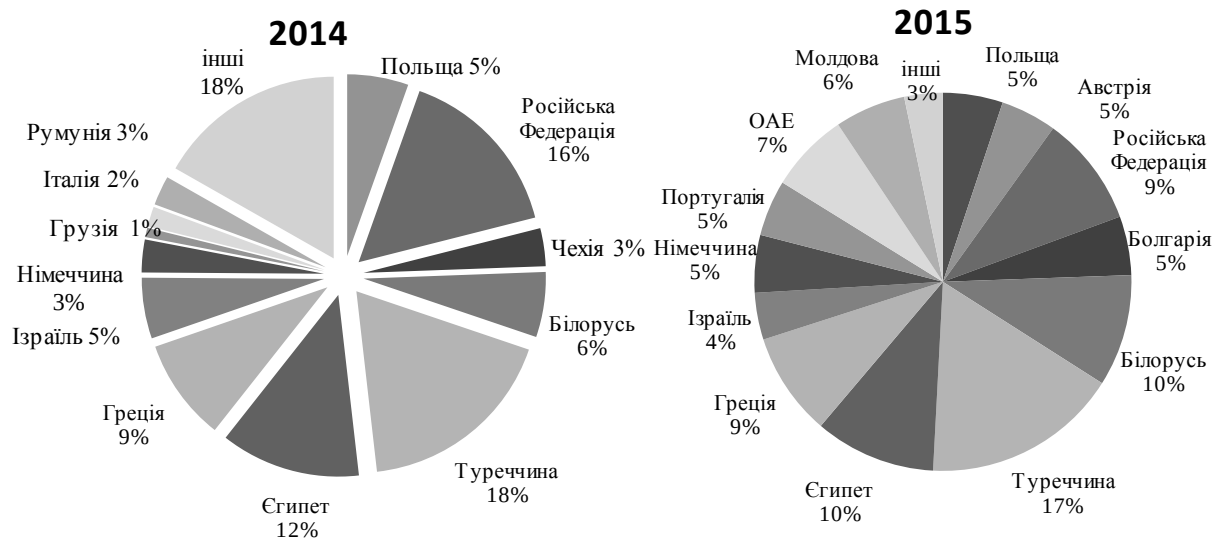

Рис. 3. Виїзд громадян України до країн за метою поїздки (організований туризм) у 2014-2015 роках

Отже, особливо хороші оцінки Україна отримала за такими показниками: якість охорони здоров'я і гігієни (8 місце), туристична інфраструктура (50 місце), людські ресурси (64 місце). Перешкодами

За рейтингом капіталовкладення державних коштів у туристичну галузь Україна займає 72 місце з 173 країн світу. За 2015 рік у розвиток туристичної галузі Україна інвестувала 0,9 млрд. дол. У 2020 році

Рис. 4. Причини приїзду іноземних громадян в Україну у 2015 році

Рис. 5. Складові індексу конкурентоспроможності у сфері подорожей та туризму (ІКПТ)

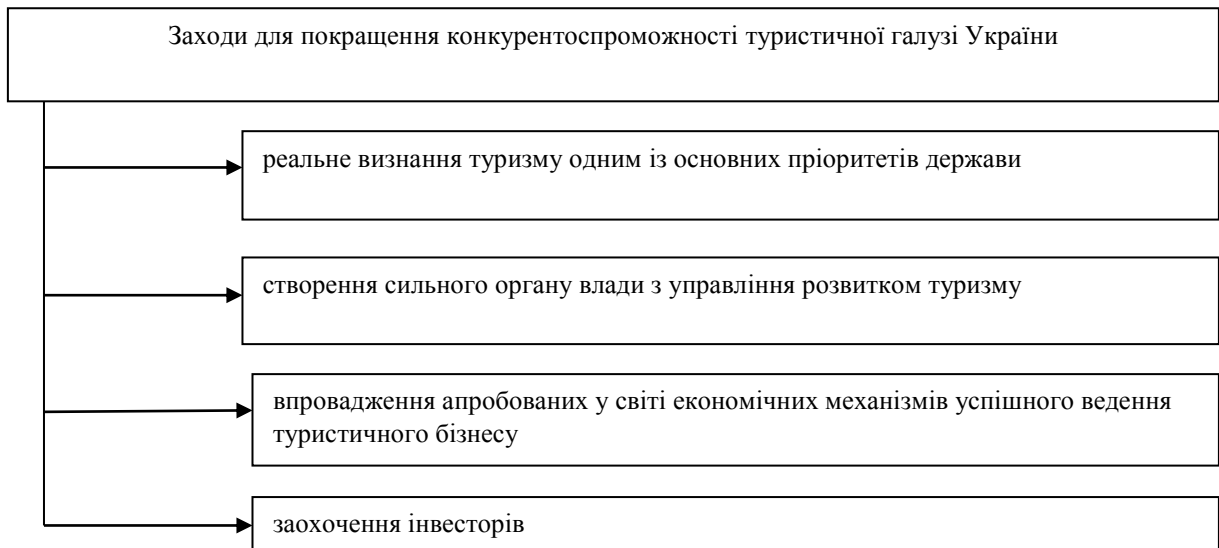

Рис. 6. Заходи для покращення конкурентоспроможності туристичної галузі України

очікується, що капіталовкладення коштів у туристичну галузь України зросте до 1,2 млрд. дол. [10].

До конкурентних переваг, які повинні бути взяті за основу формування конкурентоспроможності України в туристичній галузі на міжнародній арені, можна віднести: унікальний клімат; привабливість туристичної індустрії нашої країни для іноземного інвестування; розвинену інфраструктуру; значний історико-культурний потенціал; регіональну розгалуженість туристичних центрів, що створює різноманітні умови відпочинку; популяризацію вітчизняного туристичного продукту; наявність відповідної нормативно-правової бази в галузі туризму.

На основі проведених досліджень можна сформулювати заходи для покращення конкурентоспроможності туристичної галузі України (рис. 6).

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Отже, проаналізувавши стан і конкурентоспроможність туристичної галузі України, можна сказати, що Україна по всіх позиціях відрізняється середніми світовими показниками і згідно з прогнозами експертів ради в довготерміновій перспективі до 2020 року буде втрачати свої позиції на світовому туристичному ринку, що підтверджується низькими оцінками рівня конкурентоспроможності України в рейтингу Світового економічного форуму.

Таблиця 1

**Динаміка змін та особливості підіндексів туристичної конкурентоспроможності України
за 2009-2013 рр.**

Роки	Субіндекс А. Структура регулювання сфери подорожей та туризму									
	Державне регулювання у сфері туризму		Екологічна стійкість		Рівень безпеки		Якість охорони здоров'я і гігієни		Пріоритетність розвитку туризму	
	ранг	значення	ранг	значення	ранг	значення	ранг	значення	ранг	значення
2009	104	3,8	79	4,31	86	4,74	18	6,44	87	4,03
2011	107	3,78	88	4,24	82	4,54	17	6,51	101	4,06
2013	114	3,90	92	4,30	77	4,65	8	6,55	84	4,24
	Темп приросту в звітному році до попереднього									
2013/2011	-7	3,17	4	1,41	5	2,42	9	0,61	17	4,43
Роки	Субіндекс Б. Бізнес-середовище та інфраструктура									
	Інфраструк. авіатранспорту		Інфраструк. наземного транспорту		Туристична інфраструк.		Інформтелеком. інфраструк.		Цінова конкурентоспроможність	
	ранг	значення	ранг	значення	ранг	значення	ранг	значення	ранг	значення
2009	94	2,57	72	3,32	55	3,71	51	3,37	116	3,88
2011	93	2,6	74	3,41	53	4,43	68	3,25	119	3,95
2013	78	2,80	73	3,52	50	4,63	70	3,13	110	4,01
	Темп приросту в звітному році до попереднього									
2013/2011	15	7,69	1	3,22	3	4,51	-2	-3,69	9	1,52

Роки	Субіндекс В. Людські, культурні й природні ресурси								
	Людські ресурси		Сприйняття туризму в країні		Природні ресурси		Культурні ресурси		
	ранг	значення	ранг	значення	ранг	значення	ранг	значення	
2009	68	5,07	66	4,74	112	2,4	88	1,79	
2011	68	4,88	117	4,23	119	2,31	86	1,9	
2013	65	4,93	101	4,33	102	3,03	80	2,08	
	Темп приросту в звітному році до попереднього								
2013/2011	3	1,02	16	2,36	17	31,17	6	9,47	

ЛІТЕРАТУРА

1. Безугла В. О. Аналіз конкурентоспроможності регіонів України / В. О. Безугла // Регіональна економіка. – 2004. – № 4 (34). – С. 64-68.
2. Бойко М. Г. Туристична привабливість України: закономірності формування та орієнтири розвитку / М. Г. Бойко // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – № 16. – С. 34-39.
3. Гавран В. Я. Управління інвестиційною діяльністю в рекреаційно-туристичній сфері : дис. канд. екон. наук: 08.02.03 / В. Я. Гавран. – Львів, 2002. – 203 с.
4. Гринькевич О. С. Удосконалення оцінки конкурентоспроможності туристичного продукту регіону / О. С. Гринькевич, М. М. Біль // Регіональна економіка. – 2009. – № 4. – С. 40-46.

5. Туристичні потоки України. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

6. Черчик Л. М. Оцінка рівня привабливості розвитку рекреаційного природокористування для регіонів України / Л. М. Черчик ; Луцький Видавничий центр ЛДТУ, 2006. – 120 с.

7. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2009. Managing in a Time of Turbulence. – World Economic Forum. – Режим доступу : <http://www.weforum.org/reports/travel-tourism-competitiveness-report-2009>.

8. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2011. Beyond the Downturn. – World Economic Forum. – Режим доступу : <http://www.weforum.org/reports/travel-tourism-competitiveness-report-2011>.

9. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2013. Reducing Barriers to Economic Growth and Job Growth - World Economic Forum. – Режим доступу : <http://reports.weforum.org/travel-and-tourism-competitiveness-report-2013>.

10. Regional Programme for Europe. – World Tourism Organization Network. – Режим доступу : <http://europe.unwto.org/>.

REFERENCES

1. Bezuhla, V. O. (2004), Analiz konkurentospromozhnosti rehioniv Ukrainy, *Rehional'na ekonomika*, №4(34), s. 64-68.

2. Bojko, M. H. (2009), Turystychna pryvablyvist' Ukrainy: zakonmirnosti formuvannia ta oriientyry rozvytku, *Investytsii: praktyka ta dosvid*, №16, s. 34-39.

3. Havran, V. Ya. (2002), Upravlinnia investytsijnou diial'nistiu v rekreatsijno-turystychnij sferi : dys. kand. ekon. nauk: 08.02.03, L'viv, 203 s.

4. Hryn'kevych, O. S. and Bil', M. M. (2009), Udoskonalennia otsinky konkurentospromozhnosti turystychnoho produktu rehionu, *Rehional'na ekonomika*, №4, s. 40-46.

5. Turystychni potoky Ukrainy. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

6. Cherchyk, L. M. (2006), *Otsinka rivnia pryvablyvosti rozvytku rekreatsijnoho pryrodokorystuvannia dlia rehioniv Ukrainy*, Luts'kyj Vydavnychyj tsentr LDTU, 120 s.

7. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2009. Managing in a Time of Turbulence. – World Economic Forum, available at: <http://www.weforum.org/reports/travel-tourism-competitiveness-report-2009>.

8. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2011. Beyond the Downturn. – World Economic Forum, available at: <http://www.weforum.org/reports/travel-tourism-competitiveness-report-2011>.

9. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2013. Reducing Barriers to Economic Growth and Job Growth - World Economic Forum, available at: <http://reports.weforum.org/travel-and-tourism-competitiveness-report-2013>.

10. Regional Programme for Europe. - World Tourism Organization Network, available at: <http://europe.unwto.org/>.